Historia för fulla hus. Herman Lindqvist på turné

Publicerad i Dagens Nyheter 1995-11-10

Av KARIN BOJS

TROLLHÄTTAN.

Längst bak i fonden står en svensk flagga. Längre fram på scenen en svart flygel på vilken en kvinnlig pianist spelar med uppfordrande taktfasthet:

"Mandom, mod och mooorske mään . . ."

Alla i salen klappar med, hon spelar så medryckande att jag inte kan hålla mig när hon drämmer i med marschen "Carolus Rex": "Pamparampam PAAMparam . . ." Diskret markerar jag takten med handen mot låret och hoppas att ingen jag känner kan se mig.

Vi är över fem hundra personer, egentligen ett hundratal fler än vad lokalen här på stads-biblioteket i Trollhättan rymmer, men arrangörerna i Clios vänner har fått specialtillstånd av brandmyndigheterna. Utanför, i en annan sal, sitter de som inte hann köpa biljetter och tittar på en storbildsskärm.

Hyggliga svenskar

Nu kommer Herman Lindqvist. Vi applåderar entusiastiskt allihop medan han klättrar upp i talarstolen och börjar tala om vår stormaktstid.

Herman vet exakt på vilka strängar han ska spela. "Vänner av historien", inleder han och gör genast klart att Karl XII minsann inte är någonting som "stereobola individer" ska lägga rabarber på. Han tillhör oss, det svenska folket.

Vi fnissar allihop och känner oss väldigt tacksamma för att inte vi är några "stereobola individer". Vi är vanliga, hyggliga svenskar och det är så väldigt sällan vi har någonting att samlas kring. För vad är väl livet om inte en ständig längtan efter gemenskap

Vi har haft några gemenskaper det senaste året, men när man tänker på dem så här i efterhand känns de ganska torftiga: statsministerkandidaten Mona Sahlins svajiga affärer, den tragiska historien om vår döende noshörning Nelson, vår triumf när en ung svenska kom nia på friidrotts-VM . . .

Den här historien känns liksom mera beständig.

Herman berättar livfullt om hur Karl X dog i Göteborg, och vi känner oss lite extra delaktiga, för det är ju bara en timmes bilväg härifrån. Uppsalaprofessorn Edmund Figrelius, som fick ansvaret att lägga upp den lille Karl XI:s utbildningsprogram, hade kommit sig upp här i livet tack vare att han gifte sig med ärkebiskopens dotter, som ingen annan ville ha, eftersom hon "lär ha haft" ett födelsemärke i form av en råtta på kinden, avslöjar han.

Tänk vilka tillfälligheter som formar våra öden.

Tyvärr var Karl XI ordblind så han som var gift med henne med det råttformade födelsemärket lyckades inte så bra med den teoretiska utbildningen, får vi veta.

Etnisk rensning

När Herman kommer in på "centralpropagandan från Stockholm" och den etniska rensningen i Sverige under 1600-talet, då hajar vi verkligen till. Inte hade vi en aning om att det fanns gerillor på Orust och Tjörn som var minst lika militanta som snapphanarna i Skåne.

"Motståndsmännen spetsades på spett, gårdarna i Skåne brändes, liksom alla danska böcker."

Försvenskningen lyckades, det märker vi inte minst på att kungastatyn på Malmö torg står kvar, säger Herman. "Hade det varit Baskien så hade den sprängts varje lördag."

"Vi har aldrig varit ett folk och en kultur. Det har alltid funnits Tornedalsfinnar och samer. I kyrkorna talades latin och tyskar fanns det så många i vissa städer att svenskarna måste kvoteras in."

Han berättar om den oduglige amiralen Stenbock som dessvärre lyckades förinta en stor del av svenska flottan och som fick böta hundra tusen silvermynt.

"För på den tiden var folk ansvariga för sina handlingar." Och vi skrattar i samförstånd.

Nyckeln

Äntligen är han framme vid kvällens höjdpunkt, Karl XII själv. Med kristallklar psykologisk analys får vi äntligen förklarat för oss nyckeln till Karl XII:s personlighet. Han genomgick ju ingen frigörelseprocess gentemot sina föräldrar. Hans avgudade far dog när Karl XII var femton år. Så blev han också en helt odräglig yngling, tills kriget kom och satte stil på honom.

"Och BONG, så flög halva huvudet av", summerar Herman dödsskottet vid Fredrikshalds fästning. Efter föredraget blir det frågestund, och just detta gåtfulla dödsskott mot Karl XII är något som flera i publiken har fastnat för.

En äldre man vecklar in sig väldiga i blyhagelsteknikaliteter, andra frågar om hur man får mer upplysningar om gerillan i Bohuslän och vad som hände med de 20 000 krigsfångarna efter slaget vid Narva.

Kön ringlar sig lång när det blir dags för kaffe och signering efter föredraget. Högarna med de 719 sidor tjocka delarna av "Storhet och fall" - fjärde delen i Hermans Lindqvists "Historien om Sverige" - sjunker snabbt.

Utsåld turné

Sedan förra året har författaren börjat kombinera sina bäst-säljande historieböcker med föredragsturnéer. Mötet i Trollhättan är inget undantag; Herman Lindqvist brukar tala för utsålda salar i svenska städer.

Han startade sin journalistkarriär på Aftonbladet och Expressen, och mycket av hans framgångsrecept är hämtat från kvällstidningarnas modell: enkelt språk och en stark inriktning på enskilda personer som läsarna kan identifiera sig med.

- Och så är han ju så gullig. Han skulle då inte behöva be två gånger, säger konsthantverkaren Kerstin Lång, och hennes man Arne, som är pensionerad revisor, blir våldsamt generad.

De har definitivt fått sin syn på Karl XII förändrad i kväll, säger de. Särskilt insikten om att han aldrig gjorde uppror mot föräldrarna har gjort starkt intryck.

- Precis så är det. Man ser inte föräldrarnas fel och brister när man är liten. Vi trodde nog att han bara var en förfärlig krigare, men han gjorde ju mycket gott också, säger Kerstin.

Ann-Sofie Svensson, som går på folkhögskola, och Ralf Wennberg, som jobbar på Volvo, har skaffat barnvakt för att kunna höra på Herman Lindqvist.

Ann-Sofie önskar att skinnskallar och nynazister som tror att de vurmar för Karl XII själva fick höra Hermans föredrag.

- Då skulle de falla pladask.

Jag antyder för både paret Lång och för Ann-Sofie och Ralf att Herman Lindqvist har fått mycket kritik från akademiska historiker som anser att han har för mycket faktafel och svävande uppgifter i sina böcker.

De bara fnyser.

- De där akademikerna är ju så torra själva, så dem vill ingen lyssna på, säger Kerstin Lång.

- Sanningen ligger kanske någonstans mitt emellan, säger Ralf Wennberg diplomatiskt.

Herman själv är stött över kritiken, det kan man inte undgå att märka. Han raljerar ofta över akademikerna och hävdar att han har haft professionella historiker som faktagranskare hela tiden. Nu med fjärde boken har kritikerna börjat bedöma honom för vad han är, hävdar han.

De har insett att han inte är ute efter att tävla med akademikerna, utan att han bara "återberättar för att väcka ett historieintresse", som han säger.

Den senaste boken har fått översvallande recensioner i många landsortstidningar: han "gör det förflutna begripligare", "hans journalistiska och lättillgängliga språk förklarar nog hans stora popularitet", skriver till exempel Gefle Dagblad.

Desto amprare var Göran Hägg i Aftonbladet. Han tycker att Lindqvists rojalism "får Kerstin Hallerts TV-krönikor att verka lätt vänstervridna" och skriver att "förlaget hade för några ynka tusenlappar ur jättevinsten kunnat engagera experter som manusläsare".

Ingen är felfri

Herman Lindqvist hävdar att han har professionella historiker som faktagranskare.

- Men inte ens Peter Englund kan skriva en bok som är helt felfri, säger han med syrlig adress till akademikern som är hans främste konkurrent på historieboksmarknaden.

Fast i Trollhättan just nu tycks han inte behöva oroa sig så mycket för konkurrens. I skyltfönstret hos bokhandeln på huvudgatan finns två sorters böcker: barnböcker och historieböcker av Herman Lindqvist. Hittills har de fyra delarna av historieboken sålt i närmare en halv miljon exemplar.

Text

BOJS-KARIN

En lyckad kväll. *Ordföranden i föreningen Clios vänner, som arrangerade historiekvällen i Trollhättans bibliotek, Axel Leissner tackar föredragshållaren Lindqvist.*

DN 1995-11-10